

Naratívy a vymývanie mozgov

Eric Sammons

13. apríla 2022 ✚ *Spoločnosť*

V posledných rokoch dominuje tzv. naratív. Ten sa, samozrejme, pravidelne mení, takže možno je výstižnejšie povedať, že nad nami opakovane dominuje *Aktuálny naratív*. Najvýraznejší bol *Covid naratív* prikazujúci dodržiavať všetky (vzájomne protichodné) smernice doktora Fauciho (na Slovensku MUDr. Mikasa, pozn. prekl.), pokiaľ nechceme spôsobiť smrť babičke.

Zdroj: pixabay.com

Medzi ďalšie *Aktuálne naratívy* patrí trvanie na tom, že muž môže o sebe vyhlásiť, že je žena, alebo že sme všetci rasisti, či najnovšie, že musíme stáť na strane Ukrajiny, aj keby to malo znamenať rozpútanie tretej svetovej vojny.

Aktuálny naratív má všetky klasické znaky propagandy. Mediálna expertka Renee Hobbsová vo svojej knihe *Mind Over Media* identifikovala štyri znaky súčasnej propagandy:

1. aktivizuje silné emócie;
2. zjednodušuje informácie;
3. apeluje na nádeje, obavy a sny cieľového publika a
4. útočí na oponentov.

Vezmime si napríklad *Covid naratív* a to, ako priam ideálne zapadá do tejto definície: milióny zomrú (silné emócie), ak sa všetci spolu nezomkneme (nádeje a sny verejnosti) a nebudeme nosiť rúška a očkovať sa (zjednodušené informácie). Ak to odmietame, znamená to, že chceme, aby babička zomrela kvôli nášmu egocentrizmu (útok na oponentov).

Zdroj: freeSVG.org

Jasne si pamätám marec 2020 a to, že vždy, keď som sa odvážil spochybniť *Covid naratív*, bolo mi kategoricky povedané, že dva milióny ľudí (vždy to boli dva milióny!) zomrú v priebehu niekoľkých mesiacov. Takto *Aktuálny naratív* demonizuje svojich oponentov neoveriteľnými tvrdeniami (neoveriteľnými v čase, keď sú vyslovené), ktoré sa dotýkajú našich najhlbších obáv.

Sociálne médiá sú priam stvorené na šírenie *Aktuálneho naratívu*. V sociálnych médiách je málo priestoru na diferencovanú diskusiu a akékoľvek názory, ktoré sú heretické voči *Aktuálnemu naratívu*, Big Tech pohotovo zakáže. Okrem toho sociálne médiá podporujú falošný pocit komunity, ku ktorej sa môžeme rýchlo a ľahko pridať a prejavovať svoj postoj k poslednej kauze.

Stačí sa pozrieť na prax prejavovania podpory *Aktuálnemu naratívu* na profiloch na sociálnych sieťach. Len za posledné dva roky prešli od vyhlasovania „*Stay Home to Save Lives*“ (Zostaň doma, aby si zachránil životy) cez „*Black Lives Matter*“ (Na životoch čiernych záleží), „*Mask Up!*“ (Nos rúško!) až po „*I’m Vaccined*“ (Som očkovaný!) a „*I Stand with Ukraine*“ (Stojím pri Ukrajine). Existuje dokonca internetové meme (internetový fenomén) zosmiešňujúce tento trend: „*Podporujem, čo väčšina podporuje*“.

Rýchle a totálne akceptovanie *Aktuálneho naratívu* je z podstaty desivé vo svojom skupinovom zmýšľaní – je pravdepodobné, že len veľmi málo z tých, ktorí deklarujú svoje bezpodmienečné akceptovanie tohto naratívu, vedelo niečo o danej téme čo i len niekoľko dní predtým, ako sa jeho podpora stala povinná. Teraz však všetci musíme prejsť svoj súhlas, inak nás budú považovať za ľudí, ktorí nie sú na „správnej strane dejín“. Náš strach zo spoločenského odmietnutia nás núti donekonečna nasledovať dav, čo, ako ukázala história, môže mať pre spoločnosť neblahé následky.

Treba povedať, že *Aktuálny naratív* nie je vždy, alebo dokonca ani zväčša stopercentne nepravdivý. Propaganda je silnejšia, keď je okorenená poriadnou dávkou pravdy. Napríklad covid je pre niektorých ľudí skutočne smrteľná choroba a tí, ktorým hrozia vážne reakcie na covid, by mali prijať opatrenia (morálne), aby sa pred ním chránili. Táto pravda je však prekrútená tak, aby každý, kto je čo i len trochu skeptický voči naratívu o cove, bol stereotypne považovaný za „popierača vedy“. Podobne – ľudia na Ukrajine bezpochyby trpia nespravodlivou inváziou, ale spochybňovanie oprávnenosti vojenskej angažovanosti Spojených štátov nerobí z človeka „Putinovho prívrženca“.

Žiaľ, ani katolíci nie sú imúnni voči tomuto vymývaniu mozgov. Napríklad, hoci má Cirkev dlhú históriu boja proti rasizmu a katolicizmus je pravdepodobne rasovo najrozmanitejším náboženstvom na planéte, zrazu sme v lete 2020 počuli, ako nám katolíci *Aktuálneho naratívu* tvrdia, že Cirkev, rovnako ako svet, je zo svojej podstaty rasistická. Museli sme vytvoriť nové programy a investovať obrovské zdroje do boja proti problému, o ktorom ešte pred pár týždňami takmer nikto nevedel, alebo sa oň aspoň nezaujímal. V tomto prípade nešlo o riešenie dlhodobých problémov, ale o podriadenie sa skupinovému mysleniu.

Samozrejme, k najkrikľavejšiemu príkladu katolíkov slepo prijímajúcich *Aktuálny naratív* došlo pred dvoma rokmi, keď doslova každý biskup v Amerike – a väčšina v západnom svete – zrušil všetky verejné omše, jednoducho preto, že všetci okolo nich sa zľakli a zrušili všetko, čo sa dalo. Uvedomujem si, že s odstupom času je ľahké kritizovať našich biskupov za tento úplne zbytočný krok, ale zároveň by sme si mali položiť otázku, prečo to urobili tak bleskovo a prečo to toľko katolíkov akceptovalo ako rozumnú vec?

Zdroj: freeSVG.org

Obávam sa, že rovnako slepé akceptovanie *Aktuálneho naratívu* by dnes mohlo mať hrozivé globálne dôsledky, keďže najnovším *Aktuálnym naratívom* je proklamovanie našej nehynúcej podpory Ukrajine – hoci táto nehynúca podpora by mohla viesť k smrti miliónov ľudí. Hoci môžeme (a mali by sme) súcitiť s utrpením nevinných Ukrajincov a Rusov, tento súcít by sa nemal prejavovať v podpore akcií, ktoré toto utrpenie rozšíria na zvyšok sveta.

Tu je dôležité zamyslieť sa nad motiváciami, ktoré stoja za akýmkoľvek *Aktuálnym naratívom*. Vždy existuje nejaký dôvod pre propagandu („Zachráňte životy!“, „Stop rasizmu!“, „Bráňte Ukrajinu!“), ale skutočnosť je taká, že najmocnejší z tých, ktorí presadzujú *Aktuálny naratív*, majú zvyčajne skryté motívy. Koniec koncov, ak robíme to, čo nám hovoria hlásatelia *Aktuálneho naratívu*, málokedy sa dosiahne stanovený cieľ a zvyčajne sa veci ešte zhoršia (napr. covidové lockdowny). Azda elitní pretláčatelia naratívov zlyhali? Nie, pravdepodobne to znamená, že vytýčený cieľ nebol ich ozajstný cieľ.

V prípade korporátnych médií je často skutočnou motiváciou jednoducho viac divákov, čo znamená viac inzerentov a viac peňazí. V čase vypuknutia vojny na Ukrajine Brian Stelter zo CNN na Twitteri napísal: „Uplynulých 24 hodín je pripomienkou, že spotrebitelia v ére YouTube a TikToku sa počas mimoriadnych udalostí stále prikláňajú k dôveryhodným, etablovaným spravodajským

kanálom. Takpovediac „vedia, kam majú ísť“. A televízne spravodajstvo je v takýchto prípadoch zásadné.“

Stelter v podstate hovorí, že mimoriadne situácie (najmä vojny) sú pre CNN dobrá vec. Korporátne médiá majú vďaka nim motiváciu burcovať masy a čo najviac predlžovať a rozširovať konflikt. **Nič nepredáva šampóny a smartfóny lepšie ako smrť a ničenie.**

Samozrejme, za presadzovaním *Aktuálneho naratívu* môžu byť aj iné, zlovestnejšie motivácie, napríklad Veľký reset alebo kontakty prezidenta Bidena s Ukrajinou. Ešte prednedávnom by som takéto špekulácie odmietal ako konšpiračné teórie, ale vzhľadom na to, že konšpirační teoretici majú v poslednom čase lepši „odpaľovací priemer“ ako odborníci tzv. hlavného mediálneho prúdu, už ich tak rýchlo neodmietam.

V konečnom dôsledku však nejde nevyhnutne o to, aby sme uhádli všetky motívy súčasných šíriteľov naratívu, ale o to, aby sme pochopili, že sa presadzuje propagandistický naratív.

Ako teda môžu katolíci odolať tomu, aby sa nechali nachytať na háčik *Ďalšieho naratívu*? Myslím si, že jeden zo skvelých receptov je tráviť viac času čítaním Biblie než sledovaním sociálnych médií. Nielen preto, že sociálne médiá majú zosilňujúci účinok na *Aktuálny naratív*, ale aj preto, že hlbšie vniknutie do príbehu našej spásy **mení človeku pohľad na svet**. Človek formovaný Svätým písmom vidí, že všetky pokrivené snahy dnešných svetových vodcov sa v podstate nelíšia od intríg nepriateľov Božieho ľudu. Poznanie Biblie nám pomáha vidieť, ako Boh vždy pôsobí vo svete a napriek všetkým ľudským machináciám stále vládne Božia Prozreteľnosť.

Tak napríklad, keď vypukol covid, človek formovaný Sv. písmom si zachoval správnu duchovnú perspektívu a pochopil, že v čase krízy nie je nič dôležitejšie než sviatosti, najmä svätá omša. Ďalej mu biblicky formovaný katolícky pohľad na svet pripomínal, že **fyzická smrť nie je najhoršia vec na svete, tou je hriech.**

Keď teraz prežívame *Aktuálny naratív*, lepšie sa pripravme na *Ďalší naratív*. To neznamená, že jednoducho prijmeme akékoľvek, či všetky konšpiračné teórie odmietajúce daný naratív, ale že ho budeme vidieť v kontexte našej katolíckej viery a toho, ako často sú motivácie tých, ktorí ho presadzujú, v rozpore s pravdou katolicizmu. Buďme ochotnejší vzdorovať *Aktuálnemu naratívu*, aby sme lepšie ohlasovali *Večný naratív: evanjelium Ježiša Krista*.

Preklad z crisismagazine.com

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/narativy-a-vymyvane-mozgov/>